

Секція: Фінанси, гроші і кредит.

Письменна Т.В.

к.е.н., викладач кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЯК КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Сучасний розвиток вітчизняної системи державного внутрішнього фінансового контролю відбувається в напрямку адаптації до європейських стандартів. Згідно з цими стандартами система державного внутрішнього фінансового контролю повинна складатися з компонентів у складі внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та їх гармонізації. Такий склад системи державного внутрішнього фінансового контролю має забезпечити законне, економічне, ефективне, результативне та прозоре управління державними фінансами.

У Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року визначено, що внутрішній контроль виконує роль інструмента управління та дає змогу керівництву органу державного або комунального сектору перевірити повноту виконання завдань органу. Тобто, внутрішній контроль за своїм змістом є управлінським контролем, здійснення якого допомагає керівництву органу державного або комунального сектору в управлінні та виконанні завдань на постійній основі [1].

Для повного розуміння сутності внутрішнього контролю важливо дослідити підконтрольні питання і напрямки його організації та здійснення. Так, під внутрішній контроль підпадають питання планування діяльності бюджетної установи, управління бюджетними коштами, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової і бюджетної звітності, забезпечення захисту активів від втрат тощо [2]. Сфера застосування внутрішнього контролю є широкою, оскільки підконтрольні питання не обмежуються тільки фінансовими аспектами діяльності бюджетної установи.

При цьому, основними напрямками організації та здійснення внутрішнього контролю є такі: розроблення і затвердження керівниками бюджетних установ внутрішніх документів у сфері організації та здійснення внутрішнього контролю; виконання керівниками структурних підрозділів та працівниками бюджетної установи функцій і завдань, інформування керівництва про ризики, що виникають у ході виконання ними функцій і завдань, вжиття заходів контролю, здійснення моніторингу, налагодження обміну інформацією; проведення підрозділом внутрішнього аудиту оцінки функціонування системи внутрішнього контролю [2]. Реалізація цих напрямків забезпечує повноцінне виконання системою внутрішнього контролю покладених на неї завдань.

У проєкті Закону України “Про державний внутрішній фінансовий контроль” від 25 грудня 2008 року визначено, що на внутрішній контроль покладається виконання таких основних завдань: досягнення в діяльності органу державного сектору найвищого рівня ефективності, результативності, економічності та прозорості згідно з поставленими завданнями; забезпечення достовірності фінансової, статистичної та управлінської звітності; збереження активів і захист інформації даного органу; дотримання вимог законодавства [3].

За визначенням С. П. Чорнуцького, внутрішній контроль є важливим елементом державного внутрішнього фінансового контролю. Водночас, внутрішній контроль можна розглядати як систему, складену з різних компонентів. Зокрема, система внутрішнього контролю включає такі складники: організаційну структуру; кадрову політику; оцінку ризиків; оцінку окремих операцій, процесів і видів діяльності; нагляд за виконанням обов’язків працівниками органу; інформацію та комунікацію; моніторинг тощо.

Даючи оцінку стану функціонування системи внутрішнього контролю ще кілька років тому, С. П. Чорнуцький з впевненістю констатував, що окремі елементи цієї системи все ж таки діють, проте вони не мають системного характеру, частково є недосконалими чи застосовуються формально. Поряд з цим, відсутнє усвідомлення важливості функціонування системи внутрішнього контролю, тому більшість керівників органів державного сектору не застосовують внутрішній контроль як важливий інструмент фінансового управління [4, с. 53-54].

На практиці функціонування системи внутрішнього контролю в бюджетних установах мають забезпечувати такі елементи: середовище контролю; управління ризиками; заходи контролю; моніторинг; інформація та комунікація. На рис. 1 подано визначення елементів системи внутрішнього контролю. Серед цих елементів системи внутрішнього контролю критеріям новизни та важливості відповідає такий елемент як управління ризиками. З визначення поняття “управління ризиками” можна простежити, що процес управління ризиками в бюджетній установі передбачає здійснення ідентифікації, оцінки ризиків, визначення способів реагування на ризики та заходів контролю за ними.

При здійсненні ідентифікації ризиків потрібно визначити ймовірні події, вплив яких на здатність бюджетної установи виконувати свої функції та завдання є негативним. Зокрема, ідентифікація ризиків зводиться до визначення і класифікації ризиків на зовнішні та внутрішні, а також на нормативно-правові, операційно-технологічні, програмно-технічні, кадрові, фінансово-господарські. В свою чергу, оцінка ризиків може здійснюватися за критеріями ймовірності виникнення ризиків і суттєвості їх впливу на здатність бюджетної установи виконувати свої функції та завдання. Насамкінець важливо визначити способи реагування на ідентифіковані й оцінені ризики, що відбувається через прийняття

керівництвом бюджетної установи рішення щодо зменшення, прийняття, розділення чи уникнення ризику. Поряд з цим, у бюджетній установі мають здійснюватися заходи контролю, які б гарантували прийнятний рівень ризиків [2].

Рис. 1. Елементи системи внутрішнього контролю

Примітка. Побудовано на основі [2].

Результати функціонування системи державного внутрішнього фінансового контролю свідчать про те, що впродовж 2012 року здійснено заходи, спрямовані на побудову підсистеми внутрішнього контролю європейського взірця. Зокрема, розроблено та наказом Міністерства фінансів України від 14 вересня 2012 року № 995 затверджено Методичні рекомендації з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах і в підвідомчих бюджетних установах. Окрім цього, з метою збагачення знань і набуття практичного досвіду в сфері внутрішнього контролю проводилися навчальні заходи та реалізовувалися пілотні проекти [5].

Насамкінець доречно відзначити, що на практиці видні результати адаптації системи внутрішнього контролю до європейських стандартів. Проте, для завершення реформи в цій сфері відведено ще п’ять років. Завдяки здійсненню всіх заходів у сфері внутрішнього контролю буде, зокрема, вдосконалено діяльність органів державного та комунального секторів шляхом здійснення управлінського контролю з метою забезпечення раціонального й ефективного використання державних фінансових ресурсів, зміцнення фінансової дисципліни, оперативного реагування на загрозу виникнення фактів фінансових порушень.

Список літератури:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року” від 23 грудня 2009 р. № 1601-р [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article?art_id=50176&cat_id=43247. – Назва з екрану.

2. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Методичних рекомендацій з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах” від 14 вересня 2012 р. № 995 [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=351955&cat_id=285157. – Назва з екрану.

3. Проект Закону України “Про державний внутрішній фінансовий контроль” від 25 грудня 2008 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/51285>. – Назва з екрану.

4. Чорнуцький С. П. Внутрішній контроль: оцінка стану / С. П. Чорнуцький // Фінансовий контроль. – 2007. – № 4. – С. 53-54.

5. Звіт про стан державного внутрішнього фінансового контролю в Україні за 2012 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/93592>. – Назва з екрану.